

MAREK WÓDKA OFMConv

Katedra Katolickiej Nauki Społecznej i Etyki Społeczno-Gospodarczej KUL

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI
RELIGIA W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ
(LUBLIN, 16 MAJA 2012 R.)

Konferencja naukowa zatytułowana: *Religia w przestrzeni publicznej*, odbyła się 16 maja 2012 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Została ona zorganizowana wspólnie przez Instytut Socjologii KUL, Fundację Konrada Adenauera (*Konrad-Adenauer-Stiftung*) oraz Stowarzyszenie Civitas Christiana.

Celem merytorycznym konferencji było ukazanie społecznego wymiaru religii, zarysowanie nauki społecznej Kościoła katolickiego i jego wkładu w kwestię robotniczą XIX w. oraz omówienie zasad nauczania społecznego Kościoła i ich aplikacji w przestrzeni życia społeczno-gospodarczego. Aby w pełni zrealizować cele konferencji podjęto próbę diagnozy stanu religijności społeczeństwa polskiego na tle innych państw europejskich wskazując na postępujące procesy sekularyzacji i obserwowane działania w sferze publicznej, zmierzające do desekularyzacji. Prelegenci podjęli również trud poszukiwania pól styczności dwu autonomicznych przestrzeni: publicznej i religijnej. Zasadniczym zatem celem zorganizowanej konferencji było szukanie odpowiedzi na pytanie: co religia ma dziś do zaoferowania współczesnej, nowoczesnej i dynamicznej przestrzeni publicznej?

Konferencja naukowa składała się z dwóch sesji, w czasie których wygłoszono pięć referatów i przeprowadzono dwie dyskusje panelowe. Prelegentami byli: ks. dr Maciej Hułas z Instytutu Socjologii KUL (dwa referaty), Zbigniew Borowik, redaktor dwumiesięcznika „Społeczeństwo”, dr Monica Martinelli z Uniwersytetu Katolickiego w Mediolanie oraz ks. prof. dr hab. Janusz Mariański z Instytutu Socjologii KUL.

W dyskusji panelowej udział wzięli: metropolita lubelski, abp prof. dr hab. Stanisław Budzik; przewodniczący Komisji Konkordatowej ks. prof. dr hab. Józef Krukowski z Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL; ks. prof. dr hab. Janusz Mariański z Instytutu Socjologii KUL oraz ks. prof. dr hab. Stanisław Fel z Instytutu Socjologii KUL. Grupę docelową stanowili pracownicy naukowcy KUL i innych lubelskich uczelni, doktoranci i studenci Instytutu Socjologii KUL, innych instytutów i wydziałów KUL, studenci innych uczelni oraz osoby zajmujące się badaniem miejsca i roli religii w przestrzeni publicznej.

Konferencję otworzył ks. prof. dr hab. Stanisław Fel, dyrektor Instytutu Socjologii oraz kierownik Katedry Katolickiej Nauki Społecznej i Etyki Społeczno-Gospodarczej KUL. Wprowadzając uczestników w temat konferencji, ks. prof. Fel wskazał na aktualność problematyki miejsca religii w przestrzeni publicznej oraz roli nauczania społecznego Kościoła dla współczesnego człowieka, jego życia społecznego oraz działalności gospodarczej.

Dyrektor Instytutu zaznaczył, że konferencja ta jest próbą podjęcia kwestii, która nabrała szczególnej aktualności w czasach nowożytnych, kiedy to nastąpił faktyczny rozdział władzy kościelnej od władzy cywilnej. To zjawisko Max Weber określił mianem „odczarowania świata” (niem. *Entzauberung*), jako procesu, w którym dotychczasowe reguły, wywodzące się z wiary, zastępowane są zasadami życia społecznego, mającymi swe źródło w poznaniu rozumowym (zasady racjonalne). Prof. Fel odwołał się również do myśli społecznej Charlesa Taylora, który nie ma wątpliwości, że narodziny nowoczesności głęboko podkopały ukształtowaną przez wieki obecność Boga w świecie chrześcijańskim.

Konferencja naukowa podzielona była na dwie części: „Kościół katolicki wobec wyzwań *odczarowanego świata*” (część pierwsza) oraz „Cesarzowi co cesarskie, Bogu co boskie...” (część druga). Moderatorem sesji przedpołudniowej był ks. dr Tomasz Adamczyk z Instytutu Socjologii KUL.

Jako pierwszy głos zabrał ks. dr Maciej Hułas, który wygłosił referat zatytułowany *Od interwencjonizmu społecznego do strukturalnych modeli. Kościół wobec kwestii społecznej w encyklikach „Rerum novarum” i „Quadragesimo anno”*. O aplikacji zasad nauczania społecznego Kościoła na przykładzie dwumiesięcznika „Społeczeństwo” mówił jego redaktor Zbigniew Borowik. Pierwszą sesję zamykał referat dr Monici Martinelli, która mówiła o roli religii w przestrzeni publicznej, ujmując problem w kontekście współczesnej wyobraźni. Sesja „Kościół katolicki wobec wyzwań *odczarowanego świata*” zakończyła się dyskusją panelową z udziałem wymienionych prelegentów.

Sesję popołudniową otworzył referat ks. prof. dr. hab. Janusza Mariańskiego, w którym prelegent odpowiadał na postawione w tytule swojego wystąpienia pytanie: *Czy jesteśmy skazani na sekularyzację?* Prof. Mariański zaznaczył, że sekularyzacja – będąca wynikiem szerszego zjawiska modernizacji – w ostatnich latach słabnie. W warunkach sekularyzacji są coraz częściej widoczne procesy desekularyzacji, przejawiające się w różnych formach autonomicznej religijności i duchowości. W Europie zachodniej obserwuje się dwa przeplatające się zjawiska: sekularyzacji i desekularyzacji. Te drugie znajdują swoje urzeczywistnienie w nowych formach religijności pogłębionej i zindywidualizowanej.

Od postawienia pytania rozpoczął swój referat również ks. dr Maciej Hułas. Tytuł jego drugiego wystąpienia brzmiał: *Czy sfera publiczna potrzebuje religii?* Prelegent wskazał na trzy powody, dla których nie wolno oddzielać sfery publicznej od religii.

Pierwszym jest **wspólna genealogia**. Autor odwołuje się tu do terminu Karla Jaspersa „czas osiowy”. Ów „czas osiowy” to w rozumieniu Jaspersa przełomowy okres w historii religii mający miejsce około 500 r. p.n.e., kiedy to „narodził się człowiek”. Z tego „czasu osiowego” wywodzi się zarówno religia we współczesnym rozumieniu, jak i sfera publiczna.

Drugim argumentem jest tzw. **porowatość systemów społecznych**. Polityka nie jest zamkniętym systemem, ale „porowatym”, przepuszczalnym i otwartym na inne systemy, również system religijny. Religia dostarcza sferze publicznej ważnego czynnika motywacyjnego i aksjologicznego.

Trzecim powodem jest *fullness [pełnia]*. W rozumieniu Charlesa Taylora to pełnia potrzeb, które powinien zaspokajać człowiek, aby mógł rozwijać swoje człowieczeństwo.

W ich zakres wchodzi potrzeby natury duchowej i treści związane z pytaniami o rzeczywistość ostateczną.

Ostatnią część konferencji stanowiła dyskusja panelowa na temat relacji państwo–Kościół katolicki i inne związki wyznaniowe w Polsce. O historii i pracach Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu RP i KEP mówił abp prof. dr hab. Stanisław Budzik, Metropolita Lubelski.

Kolejnym uczestnikiem dyskusji był ks. prof. dr hab. Józef Krukowski, członek Komisji Prawnej Episkopatu Polski w latach 1973–1981. Ksiądz Krukowski w latach 1993–1998 pełnił również funkcję eksperta Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej ds. rozpatrzenia projektu ustawy o ratyfikacji Konkordatu między Stolicą Apostolską i Polską, zaś w latach 1994–1997 był przedstawicielem Episkopatu Polski w Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego.

W konferencji nie wziął udziału minister Włodzimierz Karpiński – sekretarz stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji.

Wygłoszone referaty w ramach konferencji naukowej „Religia w przestrzeni publicznej” oraz przeprowadzone dyskusje panelowe umożliwiły pełną analizę zagadnienia zarówno w perspektywie teoretycznej (referaty naukowe), jak i praktycznej (udział osób bezpośrednio zaangażowanych w relacje państwo–Kościół). W podsumowaniu merytorycznym konferencji wykazano nie tylko zasadność wpływu religii na sferę publiczną, ale też pozytywny wpływ praktyk religijnych na zaangażowanie społeczne obywateli. Temat spotkania zainteresował również media, co pozwoliło na popularyzację podjętego tematu konferencyjnego, zaś udział studentów, pracowników naukowych KUL, innych uczelni oraz audytorium pozaakademickiego świadczy o aktualności podjętego tematu i potrzebie jego obecności w debacie publicznej.